

MEDIÁLNÍ OBRAZ LEXÉMU NEOLOGISMUS V LETECH 2000–2011

0. Termín *neologismus* označující diachronní příznakovost není v lingvistice vymezován jednotně. Cílem tohoto textu však není srovnání různých odborných přístupů, nýbrž reflexe užívání lexému *neologismus* v českých médiích v letech 2000–2011. S využitím kvalitativně-kvantitativní mediální analýzy (Trampota, Vojtěchovská 2010: 16nn.) tato studie zjišťuje, jestli se v médiích směřuje k určité (jednotné) simplifikaci termínu *neologismus*, v jakých souvislostech se o něm informuje, potažmo jaké konkrétní doklady jsou uváděny a konečně jak jsou neologismy hodnoceny.

Vyvstane-li potřeba konfrontovat traktování obsahu a rozsahu pojmu ve zkoumaném materiálu s odbornou definicí, vycházím z vymezení neologismu od uznávané české neoložky O. Martincové (Martincová 2002: 284n.): „Lexikální jednotka, která se ve vztahu k existujícím jednotkám slovní zásoby současného jazyka vyznačuje novostí, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního (funkčně systémového, komunikačního, stylistického). ... V rámci neologismů se zpravidla rozlišuje mezi vlastními, lexikálními neologismy a mezi pojmenováními tvořenými a užitými příležitostně, tj. okazionalismy.“

1. Zdroje

Prostřednictvím elektronického mediálního archivu Newton Media byla excerpována vizuální, audiální i audiovizuální média z období 01.01.2000 až 31.12.2011, s omezením na tituly celostátní (nikoli regionální) a celospolečenské (nikoli oborové). Monitorovaných médií je velké množství, celkový soupis je dostupný z URL <<http://www.newtonmedia.cz/monitorovana-media>>.

Lemma *neologismus*¹ bylo ve sledovaném období doloženo celkem 241x – z toho 210x v tisku (Haló noviny: 37x, Hospodářské noviny: 38x, Lidové noviny 66x, Mladá fronta DNES 40x, Právo 17x, Profit 6x; tištěné zdroje, v nichž byl pouze 1–2 doklady, nejsou jednotlivě uvedeny), 14x v rozhlasu (BBC: 2x, ČRo 1: 10x, ČRo 6: 1, Impuls: 1) a 17x v televizi (ČT 1: 14x, ČT 24: 3x).

2. Analýza

Shromážděné doklady jsem rozdělila do šesti skupin: 1. Neologismy v textech věnovaných modernímu vývoji češtiny: slova jako zrcadlo reality, 2. Neologismy v beletrii a jejích recenzích: slova jako projev individuality, kreativity a hledačství, 3. Neologismy politických, vědeckých, kulturních aj. osobností: slova jako emblém, 4. Neologismy jako součást charakteristiky cizího prostředí: slova jako pohlednice ze zahraničí, 5. Neologismy jako chybná nálepka a 6. Hodnocení: neologismy jako jev vítaný i zatracovaný.

2.1. Neologismy v textech věnovaných modernímu vývoji českého jazyka a v jazykových koutcích: slova jako zrcadlo reality

Autory textů věnovaných modernímu vývoji českého jazyka jsou buď novináři, nebo novináři ve spolupráci s jazykovědci; autory tzv. jazykových koutků, rubrik zaměřujících se přímo na jazyk, jsou pak zpravidla jazykovědci sami. Právě v těchto textech a dále v recenzích literárních děl se lexém *neologismus* vyskytuje nejčastěji.

V textech věnovaných modernímu vývoji českého jazyka jsou jako příklady často uváděny lexémy neotřelé, expresivní, periferní, které mají upoutat pozornost recipientů, např. *biolovečák* ,lovecký salám v biokvalitě‘, *brimborium*² ,povrchní, frázovité mluvení, psaní‘, *ekoministr* ,ekonomický/ekologický ministr‘, *homosexualismus* ,homosexuální orientace jakožto ideologie‘, *kulich* ,proteční pacient‘, *odklonit* ,podloudně ukrýt, ukrást‘ (tento neosémantismus zvítězil v anketě LN Slovo roku 2011), *superguru* ,mimořádný guru‘, *tvořilka* ,žena, která vytváří rukodělné výrobky‘, *vlakůška* ,stewardka ve vlaku‘, *zplutovat* ,degradovat‘ ap.

V zamyšleních nad novými slovy se zrcadlí někdy skutečně bouřlivé změny vnější reality, jako je např. mohutná proměna v oblasti výpočetní

a komunikační techniky po roce 1989. Tato oblast je stále dynamická, ať zvolíme doklady z počátku, či konce sledovaného období. I. Vaculín (HN 10.03.2000) ve svém sloupku komentuje výrazy odvozené z pojmenování globální počítačové sítě *internet*; v SN1 jich nachází čtrnáct, např. *internaut*, *internetovský*, *internetový*, *internetský*. Připomene, že *Internet* (s velkým počátečním písmenem) se píše, je-li chápán jako vlastní jméno sítě, zatímco *internet* (s malým písmenem) se užívá pro označení komunikačního média. Hlavní příčinu psaní velkého počátečního písmena však spatřuje v anglickém vzoru a vyslovuje obavu, že *internet – a vše, co souvisí s počítači vůbec – může sloužit jako trojský kůň napěchovaný anglicismy*. Na druhou stranu oceňuje, že i v počítačové oblasti vznikají „vtipná a výstižná“ slova, jako jsou *pařan*, *pařba*, *prohlížeč* nebo *zavináč*, a že se nikdo nepokouší násilně počestit samotný výraz *internet*.

Roku 2011 slavil Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., stoleté výročí svého vzniku. Při této příležitosti byl pozván k rozhlasovému rozhovoru ředitel ÚJČ K. Oliva (Impuls 02.08.2011). Moderátor se zeptal, zda není v češtině v posledních dvaceti letech víc neologismů, než tomu bylo v předchozích osmdesáti letech. K. Oliva odpověděl, že nám do života určitě vstupuje mnohem více nových věcí než dříve a že pro ně potřebujeme mít také příslušná pojmenování. Živý vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií byl ilustrován dvěma neologismy: *googlovat* (*gúglovat/gůglovat*) a *mailovat* (*mejlovat*).

Neblahé společenské procesy se odrážejí v metaforickém významu lexému *tunel* a jeho derivátů (LN 18.03.2006), který odkazuje k podvodné finanční operaci, skrytému odčerpávání majetku z prosperujícího podniku³. Ve Skotsku žijící bohemista a lexikograf J. Fronek poskytl u příležitosti vydání Velkého česko-anglického slovníku interview (MFD 10.10.2000), v němž uvedl, že do slovníku zařazoval též neologismy. Jako příklad zvolil právě neosémantismus *tunel*, z něž se stal internacionalismus: „*Není to sice vyloženě nové slovo jako třeba robot, ale nový význam pojmu čeština světu přece jen opět dala,*“ říká Josef Fronek.

V pravidelné češtinářské rubrice televizního pořadu Dobré ráno vysílaného Českou televizí v letech 2002–2005 vystupovali pracovníci různých oddělení ÚJČ.⁴ Věnovali se zejména pravopisu a tvarosloví, ale opomíjena nebyla ani slovní zásoba. O neologismech promluvili např.

L. Hašová, provd. Jílková (tři rody slova *image*, 07.04.2003; *být mobilní, esemeska*, ČT1 05.03.2004), J. Králík (adjektivum *boží* ve významu ‚skvělý‘, ČT1 14.04.2003) nebo M. Černá (*euro-*, nová spojení s adjektivem *zelený, -oidní*, ČT1 27.05.2005).

2.2. Neologismy v krásné literatuře a jejich recenzích: slova jako projev individuality, kreativity a hledačství

Další oddíl tvoří texty pojednávající o umělecké literatuře, v nichž autorské neologismy dokládají širokou slovní zásobu posuzovaných spisovatelů či jejich hravý nebo hledačský přístup k jazyku a světu za ním, např. *záhádky, záhadné pohádky* (P. Nikl, LN 26.01.2008), *šamdamské, šampaňské pro dámy* (P. Janík, HalN 12.09.2009). V uznaném medailonku básníka B. Pospíšila (HalN 31.12.2010) se M. Blahynka vyslovuje i k poetově řeči: je prochnuta humorem, hrou se slovy, *nejjobyčejnější slova ... kopulují se vzácnými i s neologismy*; jako příklad neologismu slouží název sbírky pijácké poezie *Chlastma*. V nekrologu za italským básníkem A. Zanzottem (LN 20.10.2011) se zdůrazňuje nesamozřejmost básníkovy přístupu k jazyku: *Vědomí, že ‚hovoří jazykem, který pomine‘, probouzí úsilí proniknout pod povrch slov, představovat si ‚věci bez hlasu‘ a uchýlovat se k neologismům.*“

Literární vědec F. Všetička recenzoval sbírku sakrálně zaměřené poezie *Z vůně žalmů* od česky píšícího Ukrajince J. Pola (MFD 04.04.2000). Podrobil kritice básníkovy vyjadřování včetně některých novotvarů (jako je *hlukota*), i když si není jist, zda podivná slova vznikají kvůli neznalosti češtiny, nebo aby neabsentovaly rýmy: *Pol bezděčně, z nedostatečné znalosti českého jazyka, vytvořil některá nová slova, například výraz „hlukota“.* *Nebo tak učinil jen z důvodů rýmových, z rýmové potřeby? Na jiných místech přichází s neologismy, jež lze akceptovat.* Není však přesvědčivě zdůvodněno, proč by některé básnické neologismy akceptovány být neměly (a kdo by o jejich akceptovatelnosti rozhodoval).

Neologismy jsou taktéž představeny jako náročný prvek překladatelské práce, opakovaně např. v souvislosti s překládáním autorských slov v oblíbené sáze o čarodějnickém učni Harry Potterovi. Převod bratrů Medkových je vysoce oceňován, české ekvivalenty anglických autorských slov lze označit za kongeniální, srov. *Bradavice (Hogwarts), Havraspár*

(*Ravensclaw*), *Krátura* (*Kreacher*); *famfrpál* (*quidditch*), *mozkomor* (*dementor*), *relikvie smrti* (*deathly hallows*). (mj. 31.01.2008) Překladatelka R. Denemarková komentuje (P 11.03.2011) svůj překlad německé knihy *Rozhoupaný dech* od H. Müllerové: *Nešlo o doslovný překlad, musela jsem volit takovou češtinu, aby ve fantazii a představách čtenáře vyvolávala asociace, jaké vyvolává výchozí jazyk, němčina. A aby všechny neologismy a metafory a odkazy a vykloubení a aluze působily přirozeně.*

Je zajímavé, že přestože média upřednostňují aktuální dění, vícekrát informují též o neologismech historických, např. o novotvarech v díle vynikajícího meziválečného spisovatele K. Čapka (LN 10.08.2000): *prasátník* ‚obchodník s vepří‘, *pragismus* ‚pražské rčení‘, *kotěcí* ‚vlastní kotěti‘, *znovinařit* ‚využit v novinách‘, *holičsky* ‚jako holič‘, *čibržkom* ‚vlastně‘; nebo o neologismech v díle literáta 19. století K. H. Borovského (LN 29.07.2006), jako jsou: zdobnělina *pravopisek*, *ušitý* (protiklad k *očitý*), *přidřevěnělý* (herec) ad.

2.3. Neologismy politických, vědeckých, kulturních aj. osobností: slova jako emblém

Neologismy mohou být popisovány jako typický prvek ve vyjadřování známé osobnosti. Např. bývalý prezident ČR V. Klaus měl zalíbení v lexémech začínajících zápornkou *ne*: *neprezident*, *nedetail*, *nedohoda*, *neperspektiva*; média zase měla ve zvyku jej za tyto neologismy kritizovat (mj. P 25.02.2011). Katolický kněz T. Halík ostře vystoupil proti Klausovu vyjadřování, resp. jeho myšlení (LN 20.12.2008): *Václav Klaus se zřejmě z nedostatku svých vlastních pozitivních myšlenek už dávno stále soustředí na nějakou negaci. ... Pak si začal vytvářet umělé nepřátele a pojmenovávat je těmi neologismy: humanrightismus, endžlouismus...*

V nekrologu za filozofem a psychologem V. Boreckým (LN 13.02.2009) je připomenut výraz *mašíbl* (vznikl jako zkratkové slovo z nápisu *magori-šílenci-blbové* na Boreckého šanonu) a podrobně je vysvětlen i jeho význam ‚vysoce inteligentní, kreativní osobnost s neobvyklými, mnohdy komickými povahovými rysy, obzvláštník‘⁵.

Medailonek G. Trapattoniho (S 22.10.2011) ilustruje temperamentní osobitost italského fotbalového trenéra působícího v Německu také ukázkami jeho svérázného zacházení s němčinou. Trapattoniho emotivní

vystoupení na jisté tiskové konferenci je popsáno jako *plné neologismů a gramatických neobratností*. Trapattoni zde mj. kritizoval fotbalisty pomocí neobvyklého přirovnání: *hrají slabě jako lahvové prázdno*. V tomto případě jsou jako *neologismy* označeny lexikální jednotky vytvářené ad hoc kvůli nedokonalému osvojení cizího jazyka.

2.4. Neologismy jako součást charakteristiky cizího prostředí: slova jako pohlednice ze zahraničí

Nová slova z cizích jazyků se v jazykovém materiálu objevují při popisu cizího prostředí nebo cizího jazyka, k vysvětlení jeho specifik; není zde předpoklad, že se budou užívat také v češtině. Novinářka V. Švihelová (LN 01.12.2006) píše o francouzském výrazu *mel*: *Francouzi se totiž nejen brání mezinárodním slovům, ale i běžně užívané univerzální výrazy nahrazují svými vlastními neologismy. Tak se například do běžné kodifikace (sic) dostalo slovo „mel“, kterým se nahrazuje zdoluhavý spisovný název „message électronique“ užívaný pro e-mail*. Pomocí konkrétního slova publicistka ilustruje národní specifika. Podobně je tomu i v následujícím dokladu: v textu nazvaném Berlusconiho bezva finty objasňuje L. Rossomando význam italského výrazu *veline* (LN 04.07.2009): *Veline je neologismus, který vznikl v devadesátých letech ... Označují se jím dívky přispívající ke sledovanosti televizního programu tím, že stavějí na odiv svá mladá těla. Dělat velinu se časem stalo jedním z toužebných přání velké části italských dívek*.

(Nejen) ve španělsky mluvící Argentině není jasné, jak titulovat manželka prezidentky (MFD 25.10.2011). Nejprve byl prezidentem Argentiny Néstor Kirchner a jeho žena Cristina Kirchnerová si přála, aby byla nazývána nikoli první dámou (*primera dama*), nýbrž první občankou. Později se sama stala prezidentkou a novináři o jejím muži psali jako o exprezidentovi. *Kirchner na téma vtipkoval, vymyslel si neologismus „primer damo“ a s úsměvem vyžadoval od novinářů, ať mu hlavně nikdo neříká první manžel*. Ani v češtině a bulharštině není dosud uspokojivě vyřešeno, jak, bylo-li by to namíste, manželka prezidentky oslovovat.

2.5. Neologismy jako chybná nálepka

V recenzi knihy *Sláva* mladého německého spisovatele D. Kehlmana (HalN 16.07.2010) je lexému *neologismus* užito chybně. Posuzovaný

román se skládá z devíti příběhů, z nichž jeden nese (možná paradoxní) název *Jak jsem lhal a zemřel*. Novinář jej však (ostatně ve stylisticky nepříliš zdařilém souvětí) označuje za neologický: *Neologismus názvu – Jak jsem lhal a zemřel, je podepřen vyprávěním v první osobě singuláru a ústí do tragiky nezvládnutého vztahu k milence a manželce*. Údajná neologičnost (nelogičnost?) se více nevysvětluje.

Někdy jsou jakožto neologismy traktovány méně frekventované lexémy, které jsou již v odborné literatuře podchyceny a u nichž nejde o významový posun, jako se tomu stalo např. u expresivního lexému *zhůvěřilost* ‚něco nepříjemně překvapivého‘ (HalN 21.08.2009). Autor jazykového sloupku, lingvista V. Šaur, píše: *Zhůvěřilost. Toto velmi nehezké slovo se v poslední době často objevuje ve vyjadřování českých politiků ... Jde o slovo zcela nové, české slovníky je nezaznamenávají. Pravděpodobně jde o individuální výtvar některého našeho politika, možná s posměšným významovým odstínem*. Přestože lexém *zhůvěřilost* české slovníky skutečně nezaznamenávají, o „zcela nové slovo“ nejde, jak doložil P. Nejedlý v časopise *Naše řeč* (Nejedlý 1997: 213): v tomto významu se vyskytuje už v 60. letech 20. století.

2.6. Hodnocení: neologismy jako jev vítaný i zatracovaný

Nová slova bývají formálně nezvyklá, pojmenovávají neobvyklé věci, mohou vznikat přímo jako prostředek působivého vyjádření. Není proto divu, že vzbuzují nejrůznější reakce na celé škále od nadšení po znechucení, přičemž negativní hodnocení – nepřekvapivě – převažuje. Vždyť i SSJČ jako jediný doklad užití slova *neologismus* uvádí „odmítat jazykový neologismus“: **neologismus** [-iz-] (dř. též -ism), -mu m. jaz. 1. *nově utvořený jazykový prostředek, dosud nevžitý, jazyková novota*, 2. řídč. *novotaření v jazyce*: odmítat jazykový n.; -logisovati [-zo-], -logizovati ned. *zavádět do jazyka neologismy*.

Konkrétní novotvary i novotvary obecně bývají hodnoceny; na jedné straně jsou odmítány a kritizovány prostřednictvím adjektiv jako: *nežádoucí, ošklivý, podivný, otrocky podlézavý*, na straně druhé pak vítány přívlastky jako: *hezký, povedený, výstižný* nebo *zvukomalebny*.

Hodnotící postoj není zaujímán jen k novým lexikálním jednotkám, ale též ke slovníkům, které novou slovní zásobu zachytávají. Rozhovor s význačným bohemistou A. Stichem nese název *Čeština je v lepším stavu*

než české chmelnice (MFD 07.06.2001). V odpovědi na otázku *V jakém stavu je věda o češtině – bohemistika?* zmiňuje A. Stich mj. právě slovník nových slov: *Za posledních padesát let slavila značné úspěchy. Upozornil bych na Český jazykový atlas ... . Nebo Slovník neologizmů – zajímavý obraz našeho jazyka na konci tisíciletí*. Naopak básníka I. Diviše tento slovník hrubě odpuzuje, a proto napsal (již roku 1998) vypjatě kritickou recenzi s příznačným názvem *Problematický slovník aneb Ta kniha skončí v popelnici⁶*.

3. Závěrem

Neologismy budí zájem veřejnosti, o čemž svědčí bohaté mediální doklady. Co se týče vymezení významu, v médiích se nerozlišuje mezi lexikálním neologismem, autorským slovem a okazionálním výrazem; o funkčních neologismech se neuvažuje jako o neologismech. Naopak je běžné odlišovat formálně-sémantické a sémantické neologismy (neo-sémantismy). Výrazu *neologismus* je v médiích několikrát užito též ne-náležitě.

V textech věnovaných modernímu vývoji českého jazyka jsou jako příklady často uváděny lexémy neotřelé, expresivní, periferní, které poučají pozornost recipientů. Dynamickými oblastmi, z nichž jsou často čerpány příklady, je informační a komunikační technika, politika či ekologie. Přestože média informují především o aktuálním dění, vícekrát připomenou též novotvary vytvořené klasickými spisovateli. Neologismy neodmyslitelně patří k vyjadřovacím prostředkům krásné literatury, dokládají širokou slovní zásobu posuzovaných autorů a jejich hledačský přístup k jazyku, pro překladatele však mohou představovat tvrdý oříšek. Neologismy jsou dále popisovány jako typický prvek ve vyjadřování známé politické, vědecké, kulturní aj. osobnosti nebo jako součást charakteristiky cizího prostředí. Neologismy vyvolávají emoce a bývají hodnoceny, a to jak negativně, tak pozitivně.

POZNÁMKY

¹ Lemma *neologismus* zahrnuje lexém neologismus v různých tvarech a v jeho obou pravopisných podobách (*neologismus* i *neologizmus*).

² Výraz *brimborium* je doložen již v PSJČ; v médiích byl obnoveně užíván pouze v průběhu roku 2006. Do politické rétoriky jej vnesl a s oblibou užíval bývalý předseda České strany sociálně demokratické J. Paroubek, např.: *Není to ČSSD pod mým vedením, kdo využívá policejní složky v politickém boji. My jsme čtyři dny před volbami nezveřejnili brimborium zvané Kubiceho zpráva, ve které jsou kromě závažných (a známých) policejních zjištění zcela proti běžné policejní praxi zveřejněny poznatky operativního charakteru. Tedy jinak řečeno drby.* (HN 11.10.2006)

³ V SN 1 je jich zachyceno sedm, v SN 2 pak 12, např. *tunelář, vytunelovat; tunelace, tunelářka, tuneláž, tunneling, veletunel.*

⁴ Na základě těchto krátkých televizních lekcí byla roku 2009 publikována kniha nesoucí název *Každý den s češtinou.*

⁵ *Tento neologismus, kterým Borecký nejen obohatil naše odborné názvosloví, ale jehož zkoumáním vlastně založil nový obor vědeckého bádání, vznikl čirou náhodou. Byl to původně nápis na hřbetu šanonu v jednom výzkumném ústavu jako zkratka pro podněty, jež zaslali magoři-šilenci-blbové. Pro tento typ často geniálních a nesmírně kreativních osobností razil kdysi Karel Slavoj Amerling označení obzvláštník, jež nemá pejorativní význam „podivína“ v psychiatrickém smyslu psychopata. U těchto obzvláštníků je právě dobře patrné, jak osvobození se z pout konvenční a striktní racionality uvolňuje nebývalé síly pro eruptivní výtrysk tvořivosti mající namnoze půvab nezamýšlené komičnosti.* (LN 13.02.2009)

⁶ *Moje výtky proti publikaci řečeného slovníku se odnáší tím směrem, že nejde ani tak o neologismy, jako spíš imitamismy, entropismy, acharakterismy. Některá z otištěných slov taktak šlapou po hřebenovce snesitelnosti, většina však spadá do srázů nesnesitelnosti. (...) Lze jen doufat ve dvojí: že slovník zapadne, nedostane se do ruky žurnalistům a že nikdy nedojde k jeho dalšímu vydání. Představuji si slovník v rukou tří lidí: Václava Černého, Vladimíra Holana a Ria Preisnera. První by do něj naplil a hodil na zem; druhý by ho vrhnul do krbu – a ten třetí proklel. Já, ten čtvrtý, jej ještě dnes zahodím do popelnice.* (MFD 28.11.1998)

ZKRATKY

BBC	– British Broadcasting Corporation
ČSSD	– Česká strana sociálně demokratická
ČT 1, ČT 24	– Česká televize 1, Česká televize 24
ČRo 1, ČRo 6	– Český rozhlas 1, Český rozhlas 6
HalN	– Haló noviny

- HN – Hospodářské noviny
LN – Lidové noviny
MFD – Mladá fronta DNES
P – Právo
PSJČ – Příruční slovník jazyka českého
S – Sport
SN 1 – Nová slova v češtině 1: Slovník neologizmů
SN 2 – Nová slova v češtině 2: Slovník neologizmů
SSJČ – Slovník spisovného jazyka českého
ÚJČ – Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

BIBLIOGRAFIE

- Králík a kol. 2009:** Králík, J. a kol. *Každý den s češtinou: Zajímavosti a zvláštnosti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 354 s.
- Martincová 2002:** Martincová, O. Neologismus. // *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 284–285.
- Nejedlý 1997:** Nejedlý, P. Co ve slovnících nenajdete: zhůvěřilost. // *Naše řeč*. Ročník 80, s. 213–215.
- Trampota, Vojtěchovská 2010:** Trampota, T., M. Vojtěchovská. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. 296 s.

ZDROJE

- Mediální archiv NEWTON Media, a. s.** (1990–2013) [online]. Cit. 2013-01-04. <<http://mediasearch.newtonmedia.cz/>>.
- PSJČ:** *Příruční slovník jazyka českého*. Díl I–VIII. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1935–1957. 1120 s.
- SN1:** *Nová slova v češtině 1: Slovník neologizmů*. Praha: Academia, 1998. 356 s.
- SN2:** *Nová slova v češtině 2: Slovník neologizmů*. Praha: Academia, 2004. 568 s.
- SSJČ:** *Slovník spisovného jazyka českého*. Díl I–IV. Praha: Academia, 1960–1971. 910 s.